

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท

Buddhist Solutions to resolve Problem of quarrels

พระศรีรัชมมงคลบัณฑิต¹

Phasrimongkolbandit

Received September 10, 2020 & Revise December 10, 2020 & Accepted December 24, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาการทะเลาะวิวาท 2) พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการทะเลาะวิวาท นั้นเกิดมาจากหลายสาเหตุ แต่สามารถสรุปได้ตามแนวคำสอนในทางพระพุทธศาสนาว่า มาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ 1) เกิดจากความคิดเห็นที่ต่างกันถึงแม้ว่าในเรื่องเดียวกันแท้ ๆ หรือเรื่องในทำนองเดียวกัน ความคิดเห็นของคนในสังคมก็ไม่เหมือนกันไม่ตรงกัน และ 2) และเกิดจากความประพฤติที่ไม่เหมือนกัน ตีเลวต่างกัน และได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกันที่ต่างกัน หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติต่อคนแต่ละคนแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน สำหรับพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทนั้น พบว่า 1) ผู้นำต้องเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา 2) ต้องแก้ไขที่สาเหตุด้วยหลากหลายวิธี โดยจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทได้อย่างสิ้นเชิง อาทิเช่น การนำหลักพรหมวิหาร4และสังคหวัตถุ4มาใช้

คำสำคัญ : 1. ปัญหาการทะเลาะวิวาท 2. พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหา

Abstract

The objectives of the article are 1) to study the problem of the quarrels prevalent in the society, and 2) to find out the Buddhist solutions that can be applied to settle the said problem. The results of the study revealed the two main causes underlying the quarrels. They are 1) the difference in opinions and views or, in other words, the different approaches to the same issue, depending upon the different backgrounds of those who are involved in the matter, and 2) the difference in behaviors of the people involved as well as the non-consistent standards of treatment and legal enforcements. The solutions to the problem are proposed to be 1) the leadership of the leading agents to enforce the laws and regulations equally and fairly without discrimination, and 2) many Buddhist principles that can be applied to solve the problem, such as the Four Principles of Brahmavihara, and Four Principles of Sangahavatthu.

¹ หัวหน้าภาควิชา/อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email : jowkoonarun101@gmail.com

Keywords : Problem of quarrels/ Buddhist Solutions

บทนำ

ปัจจุบันนี้มีปัญหาสังคมทั้งในสังคมไทยเองก็ดี ในสังคมของประเทศอื่น ๆ ก็ดีมีมากมายหลากหลายอย่าง ปัญหาที่ชัดเจนอย่างหนึ่งในจำนวนปัญหาเหล่านั้นก็คือปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งปัญหานี้มีกันอยู่ในสังคมทั่วไป ดังที่ปรากฏให้ได้ยินและพบเห็นในสายตาของท่านทั้งหลายแม้ท่านจะเบื่อหรือชอกช้ำตาม สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความทะเลาะวิวาท (อง.ฉก.ก. 22/282/267) ก็คือ 1) ความคิดเห็นที่ต่างกันถึงแม้ว่าในเรื่องเดียวกันแท้ ๆ หรือเรื่องในทำนองเดียวกัน ความคิดเห็นของคนในสังคมก็ไม่เหมือนกันไม่ตรงกัน และ 2) ความประพฤติที่ไม่เหมือนกัน ดีเลวต่างกัน และได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกันที่ต่างกัน หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติต่อคนแต่และคนแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน หรือแม้เรื่องนั้นจะมากกว่าหนักกว่า แต่ผู้ที่มีอำนาจกลับเลือกปฏิบัติ ขาดความยุติธรรม มากไปด้วยอคติความลำเอียง ตัดสินคดีต่าง ๆ บนพื้นฐานของความลำเอียงจึงทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน และที่สำคัญของสาเหตุปัญหาทะเลาะวิวาทนั้นคือความคิดที่ว่าเราจะเอาชนะของคนอีกฝ่ายหนึ่งไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ต้องเอาชนะ และฝ่ายที่ตรงกันข้ามต้องแพ้สถานเดียว หรือบางทีอาจจะไม่มีใครมาหนุนหลังสนับสนุนอยู่เบื้องหลังอีกฝ่าย เพื่อให้ชนะอีกฝ่าย ซึ่งปัญหาการทะเลาะวิวาทนี้สามารถแก้ไขได้หากสังคมได้เลือกเอาพุทธวิธีนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง

ปัญหาการทะเลาะวิวาท

ปัญหาการทะเลาะวิวาทมีปากมีเสียงพูดจาเหน็บแนมพูดใส่ร้ายกันสืบเนื่องมาจากการไม่ลงรอยกันการไม่ยอมกันไม่พอใจกัน มีทิฐิมานะมองเห็นคนอื่นกลุ่มอื่นไร้ค่าไร้ราคาไม่ดี ไม่เหมือนกับตนเองและกลุ่มของตนเองที่ทั้งมีค่ามีราคาและเป็นคนดี เป็นปัญหาระหว่างคนเดียวกับคนเดียวได้ คนเดียวกับหลายคนก็ได้ ระหว่างกลุ่มชนกับกลุ่มชนก็ได้ เรื่องที่ทำให้ทะเลาะกันนั้นอาจเป็นเรื่องส่วนตัวก็ได้ เป็นเรื่องภายในกลุ่มชนก็ได้ เป็นเรื่องเล็กน้อยก็ได้ เป็นเรื่องใหญ่โตระดับชาติก็ได้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบรยายเรื่อง เช่น เรื่องเศรษฐกิจการทำมาหากิน เรื่องเกี่ยวกับปากท้อง ปัญหาสังคมที่แตกแยกออกเป็นฝักเป็นฝ่ายด้วยความคิดเห็นที่ต่างกันอย่างชัดเจน การปฏิบัติที่ต่างกัน ปัญหาการเมืองการปกครอง การตัดสินคดีความในรูปแบบต่าง ๆ

การทะเลาะวิวาทกันนี้ได้จบลงเพียงการถกเถียงกันหรือด่าทอกันด้วยการใช้ถ้อยคำที่หยาบคายเท่านั้น บางครั้งการทะเลาะวิวาทกันอาจถึงลงมือการทำร้ายหรือทำลายล้างกันด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเรื่องไปถึงศาลแล้วก็จบลงด้วยการถูกจองจำหรือถูกปรับค่าเสียหาย เมื่อพ้นคดีความมาแล้ว แทนที่จะจบสิ้นกันไปต่างคนต่างอยู่ไม่เบียดเบียนกัน แต่บางคนไม่เป็นเช่นนั้นกลับมารื้อฟื้นคดีความหาเรื่องทะเลาะวิวาทกันอีกต่อไปไม่รู้จักจบสิ้นจนถึงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายไปก็จบสิ้นกันในชาตินี้ เมื่อไปเกิดในชาติหน้าก็ยังไม่ว่าจะมาเจอกันและทะเลาะกันได้อีกต่อไปจนกว่าจะได้พบพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งพระองค์ใดต่อไปได้ฟังพระธรรมคำสอนของพระองค์ได้ปฏิบัติและรู้แจ้งธรรม ถึงเวลานั้นการทะเลาะวิวาทกันก็จะจบสิ้นลงได้

ทฤษฎีความขัดแย้ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, หน้า 176.) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชัด ว่าเป็นศัพท์กริยา หมายความว่า ให้ติดขวางไว้ไม่ให้หลุดออก เช่น ชัดกระดุม ชัดกลอน มีความหมายว่า เหน็บ เช่น ชัดกระบี่ มีความหมายว่า ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขึ้นไว้ เช่น ชัดคำสั่ง มีความหมายว่า แย้งกัน ไม่ลงรอยกัน คำว่า ชัดแย้ง เป็นคำกริยา แปลว่า ไม่ลงรอยกัน

ส่วนรัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุยะพรหม, (2561, หน้า 224.) ได้อธิบายเรื่องความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไขไว้ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ว่า ความขัดแย้ง เป็นสภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างที่บุคคล 2 คน หรือมากกว่า แสดงพฤติกรรมเปิดเผยออกมาอย่างแตกต่างกัน สภาพการณ์เหล่านี้คือ ความขัดแย้ง ซึ่งอาจเกิดจากมีการรับรู้ในเป้าหมายที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ มีความต้องการที่แตกต่างหรือแย้งซึ่งในสิ่งเดียวกัน หรือต้องการความเท่าเทียมกันทั้งด้านวัตถุประสงค์และคุณค่าเกิดความรู้สึกต้องการเอาชนะหรือทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่พึงพอใจ สูญเสียหรือถูกกดดันหรือเกิดความต้องการที่เหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง สถานการณ์เหล่านี้จะทำให้เกิดความตึงเครียดเพราะความไม่เห็นด้วยหรือไม่ตกลงด้วย และมีแนวโน้มทำให้แต่ละฝ่ายมีทิศทางที่ตรงข้าม บทสรุปของความขัดแย้งก็จะกลายเป็นแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่ไม่ขึ้นตรงต่อกลุ่มใหญ่ทั้งในแง่ของความคิดและการปฏิบัติ ส่งผลกระทบเสียหายต่อสันติสุขของสังคมความขัดแย้งนี้เองเป็นสาเหตุทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทแล้วทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย

ตัวอย่างปัญหาการทะเลาะกันในอดีต

ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันนี้ในมนุษยโลกของเรา ไม่ใช่จะมีเฉพาะปัจจุบันเวลานี้เท่านั้น แม้ในอดีตกาลที่ผ่านมาก็เคยมี หรือแม้ในอนาคตที่จะมาถึงจะใกล้หรือไกลก็ตามก็คงจะต้องมีต้องเผชิญปัญหาทะเลาะวิวาทกันแบบนี้ トラบไตที่ถ้าคนยังมีอคติต่อกัน ระเบียบ กฎ กติกา ที่ลำเอียงไม่มีมาตรฐาน ไม่เป็นกลางสำหรับทุกคนทุกกรณี คนส่วนหนึ่งไม่ได้รับความยุติธรรม トラบไตปัญหาการทะเลาะวิวาทก็ยังคงดำเนินไปอยู่ในสังคม เช่นเดิม ไม่มีสร้างชาหรือเลิกราไป ดังนั้นเพื่อจะชี้ให้เห็นว่าปัญหาการทะเลาะวิวาทนี้สำหรับพระพุทธศาสนาแล้ว ยังพอจะมีทางออกอยู่คือยังแก้ไขได้อยู่ ดังนั้นจะขอแนะนำตัวอย่างวิธีแก้ไขปัญหาคือทะเลาะวิวาทที่พระพุทธเจ้าทรงเคยเสด็จไปแก้ไขมาแล้ว ซึ่งจะนำมากล่าวดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1 เรื่องการทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี แคว้นวังสะของชมพูทวีป โดยมีเรื่อง (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534 หน้า 183-187) ว่า ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในวัดพระเชตวัน มีภิกษุ 2 รูป คือ พระวินัยธรซึ่งหมายถึงภิกษุที่ทรงพระวินัยเข้าใจและปฏิบัติพระวินัยได้เป็นอย่างดี และพระธรรมกถึกคือพระนักเทศน์ ซึ่งต่างรูปก็มีภิกษุสามเณรเป็นบริวารรูปละ 500 อาศัยอยู่ที่วัดโฆสิตาราม ใกล้เมืองโกสัมพี แคว้นวังสะ

วันหนึ่ง พระธรรมกถึกเข้าห้องน้ำแล้วปล่อยน้ำชำระเหลือไว้ในภาชนะแล้วออกมา หลังจากนั้นพระวินัยธรก็เข้าห้องน้ำเดียวกันนั้นพอน้ำนั้นจึงออกมาถามพระธรรมกถึกว่า ท่านเหลือน้ำไว้หรือ พระธรรมกถึกตอบว่า ขอรับ พระวินัยธรมากล่าวว่า ท่านไม่รู้ว่าเป็นอาบัติเพราะเหลือน้ำไว้หรือ พระธรรมกถึกตอบว่า ขอรับ ผมไม่ทราบ พระวินัยธรมากล่าวว่า ไม่รู้จักข้างเถิด เป็นอาบัติในข้อนี้

พระธรรมกถึกกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น ผมจักทำคืนหรือแสดงอาบัตินั้น พระวินัยธรมากล่าวว่า ถ้าว่าข้อนั้นท่านไม่แกล้ง ทำเพราะไม่มีสติ อาบัตินี้ไม่มี เหตุการณ์นี้สรุปลงว่า พระธรรมกถึกมีความเห็นอาบัตินั้นว่ามีใช้อาบัติ และ

ตอนนี้ยังไม่มีอะไรเกิดขึ้น ดูเหมือนว่าเรื่องนี้จบลงแล้ว แต่ความเป็นจริงได้เป็นตามนั้น คือมาเริ่มมีเหตุขึ้นตอนที่พระวินัยธรได้บอกแก่พวกพระนิตของตนว่า พระธรรมกถึกรูปนี้แม้ต้องอาบัติก็ไม่รู้ตัว

เหตุการณ์ก็ขยายตัวออกไปโดยที่พระนิตของพระวินัยธรเห็นพระนิตของพระธรรมกถึกจึงกล่าวว่า พระอุปัชฌาย์ของพวกท่านแม้ต้องอาบัติแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ พระนิตของพระธรรมกถึกไปแจ้งแก่พระอุปัชฌาย์ของตน

พระธรรมกถึกพูดว่า พระวินัยธรนี้เมื่อก่อนพูดว่า ไม่เป็นอาบัติ เดียวนี้มาพูดว่าเป็นอาบัติ พระวินัยธรโกหก พระนิตของพระธรรมกถึกไปกล่าวหาพระอุปัชฌาย์ของพวกท่านโกหก

พระนิตของพระวินัยธรและพระธรรมกถึกเกิดการทะเลาะกันและกันแล้ว ซึ่งถ้าจะถือว่าเป็นความผิดและใครเป็นคนผิดนั้น ก็ต้องเป็นพระวินัยธรเป็นผู้ผิดก่อนเพราะเมื่อพระธรรมกถึกบอกว่าจะแสดงอาบัติถ้าตัวท่านเองเป็นอาบัติกลับบอกพระธรรมกถึกว่า ถ้าไม่แกล้งทำเพราะไม่มีสติก็ไม่เป็นอาบัติ แต่ผ่านไปเพียงครู่เดียวพระวินัยธรก็มาบอกศิษย์ของตนว่าพระธรรมกถึกต้องอาบัติก็ไม่รู้ ที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้นก็คืออยู่ต่อมาพระวินัยธรได้โอกาสจึงทำอุกเขปนียกรรมคือไม่ให้ร่วมกันกับสงฆ์ทำสังฆกรรมแก่พระธรรมกถึกเพราะโทษที่ไม่เห็นอาบัติ

ความทะเลาะวิวาทอันก่อให้เกิดความแตกแยกกันของพระสงฆ์ทั้ง 2 ฝ่าย จึงค่อย ๆ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่นั้นมาโยมอุปัชฌาภผู้ถวายปัจจัย 4 ภิกษุณีผู้รับโอวาท อารักขเทวดา อากาสกฐเทวดา เพื่อนเห็น เพื่อนคบของอารักขเทวดา ปุณฺณ ตลอดจนไปจนถึงพรหมโลกได้แยกเป็น 2 ฝ่าย ความทะเลาะวิวาทแตกแยกกันนี้ลุกลามไปจนถึงพรหมโลกชั้นนอกนิมิตตพยอมามีภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้ากราบทูลเรื่องราวการทะเลาะวิวาทของพระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายให้ทรงทราบ

พุทธวิธีในการแก้ปัญหาในเหตุการณ์นี้

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการระงับการทะเลาะวิวาทเนื่องในเหตุการณ์นี้ โดยทรงเริ่มที่ส่งโอวาทไปคือให้พระภิกษุรูปหนึ่งนำเอาคำสอนของพระองค์ไปบอกให้ภิกษุที่ทะเลาะกันเหล่านั้นสามัคคีกันถึง 2 ครั้ง แต่ภิกษุเหล่านั้นก็ไม่ปรารถนาจะสามัคคีกัน พอทรงส่งโอวาทไปหนที่ 3 แล้วทรงได้สดับข่าวว่า ภิกษุสงฆ์แตกกันแล้ว

วิธีระงับเหตุการณ์ทะเลาะกันนี้พระพุทธเจ้าทรงเริ่มด้วยการมอบนโยบายให้พระสงฆ์ 2 ฝ่ายเหล่านั้นโดยที่ทรงมีพระประสงค์จะให้ภิกษุเหล่านั้นคิดเองทำเองสำนึกตัวได้เอง แต่กลับไม่ได้ผล เพราะพระสงฆ์ 2 ฝ่ายเหล่านั้นยอมแพ้กิเลสคือมานะทิฐิ มุ่งแต่จะเอาชนะกันอย่างเดียว แพ้ไม่ได้ ยอมไม่ได้ ช่วงเวลานี้เรียกว่า พระสงฆ์ทั้ง 2 ฝ่ายนั้นอยู่ในระยะที่หน้ามีตดตลายไม่รู้ผิดหรือถูกแล้ว ขนาดพระพุทธเจ้าโอวาทก็ไม่ยอมเชื่อ แต่กลับเชื่อมั่นกิเลสของตน

อันดับต่อมาพระพุทธเจ้าเสด็จไปหาภิกษุเหล่านั้นเองแล้วตรัสโทษของการทำอุกเขปนียกรรมคือการลงโทษด้วยการไม่ให้เข้าร่วมสังฆกรรม เช่น การลงพระปาฏิโมกข์ในวันพระของพระฝ่ายวินัยธร และโทษที่ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติของภิกษุธรรมกถึก ทรงอนุญาตให้ทำสังฆกรรม เช่นลงอุโบสถ เป็นต้น ในสีมาคือเขตวัดเดียวกันในวัดโฆสิตารามนั่นเองแก่พระสงฆ์เหล่านั้น ทรงบัญญัติวัตรในโรงฉันว่า ภิกษุทั้งหลายพึงนั่งในแถวสลับกันระหว่างภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายนั้น แล้วก็เสด็จกลับ นั้นก็ยอมแสดงว่าในช่วงนี้พระสงฆ์ทั้ง 2 ฝ่ายในวัดเดียวกันคือวัดโฆสิตาราม ทะเลาะวิวาทกันจนถึงกับต้องแยกกันฉัน แยกกันอยู่ แยกกันทำสังฆกรรม

ต่อมาก็ยังมีข่าวมาถึงพระพุทธเจ้าว่า ถึงเดี๋ยวนี้ภิกษุเหล่านั้นก็ยังแตกร้างกันอยู่ นี่คืออำนาจของกิเลสที่ท่วมทับจิตใจจนไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรได้

หลังจากนั้นพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่วัดโฆสิตาราม เป็นครั้งที่ 2 แล้วตรัสห้ามตรง ๆ ว่า อย่าเลยภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าได้แตกร้างกันเลย การแตกร้าง การทะเลาะวิวาทกันจะทำความฉิบหายให้ ทรงยกตัวอย่างเรื่องนกกลูกิกาอาศัยการทะเลาะกันก็ยิ่งทำพระยาช่างให้สิ้นชีวิตได้ นกกระจาบบ้างหลายพันอาศัย ความวิวาทกัน ได้สิ้นชีวิต

ถึงแม้พระพุทธเจ้าจะทรงสอนขนาดนี้ ภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายเหล่านั้นก็ไม่เชื่อถือ นี่เป็นเพราะกิเลสแท้ ๆ ที่ทำให้เป็นได้ถึงขนาดนี้ ไม่ใช่เรื่องของธรรมะ ภิกษุรูปหนึ่งไม่ต้องการให้พระพุทธเจ้าทรงลำบาก จึงกราบทูลให้พระองค์ทรงรอก่อน เพราะตอนนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ขอให้ทรงมีความขวนขวายน้อยอยู่เป็นสุขในทิวทัศน์ธรรมคือไม่ต้องมาเสียเวลาสอนภิกษุเหล่านี้ในเวลานี้ เพราะอย่างไรพวกเขาก็ไม่เชื่อ

พระพุทธเจ้ายังทรงมีเมตตาเล่าเรื่องพระเจ้าที่ชิตโกศลราช ถูกพระเจ้าพรหมทัตซึ่งเอาราชสมบัติจึงทรงปลอมเพศไม่ให้ใครรู้จัก เสด็จประทับอยู่ในเมืองพาราณสีถูกจับปลงพระชนม์ พระเจ้าที่ชิตโกศลราชนั้นยังมีพระโอรสอยู่องค์หนึ่งชื่อท้าวกุมาร ต่อมาได้เป็นคนใกล้ชิดพระเจ้าพรหมทัตมีโอกาสที่จะปลงพระชนม์ชีพของพระเจ้าพรหมทัตได้แต่ก็ไม่ทำเพราะยังมีเมตตาทำตามคำของพระบิดาที่สั่งไว้

ต่อมาได้เป็นราชบุตรเขยของพระเจ้าพรหมทัต และได้ครองราชย์ทั้ง 2 แคว้น คือแคว้นกาสีและแคว้นโกศล และทั้ง 2 ก็มีได้ทะเลาะกันอีกเลย

และตรัสเตือนว่า ภิกษุทั้งหลาย ความอดกลั้น ความสงบเสงี่ยมเห็นปานนั้นยังได้มีแก่พระราชเหล่านั้นผู้มีไม่ มีศัสตราวุธในมือ ข้อที่ท่านทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวชอบแล้วอย่างนี้ ควรเป็นผู้อดกลั้นสงบเสงี่ยมจะพึงงามในธรรมวินัยนี้ แต่ก็ไม่สามารถจะทำภิกษุเหล่านั้นให้พร้อมเพรียงกันได้ เรียกว่าพระสงฆ์เหล่านั้นกลายเป็นผู้ว่ายากสอนยาก เมื่อเป็นดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงระอาพระทัย เสด็จหนีไปประทับอยู่ที่ป่าริเลยยกะตามลำพัง

ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาศรัทธาญาติโยมชาวเมืองโกสัมพีได้พากันไปวัดโฆสิตาราม เมื่อไม่เห็นพระพุทธเจ้าจึงถาม แล้วทราบว่าเป็นเหตุไปสู่วิวาทปาปาริเลยยกะ จึงถามต่อว่า เพราะเหตุไร ขอรับ ภิกษุทั้งหลายตอบว่า เพราะพระองค์ทรงพยายามจะทำพวกอาตมาให้พร้อมเพรียงกัน แต่พวกอาตมาหาได้พร้อมเพรียงกันไม่ อุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นถามว่า ท่านผู้เจริญท่านทั้งหลายบวชในสำนักของพระศาสดา เมื่อพระองค์ทรงทำสามัคคีให้สามัคคีกันยังไม่ได้เป็นผู้สามัคคีหรือ ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า อย่างนั้น ผู้มีอายุ

อุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้น คิดว่า พวกเราไม่ได้เห็นพระพุทธเจ้าเพราะอาศัยภิกษุพวกนี้ พวกเราจักไม่ถวายอาสนะ จักไม่ทำสามัคคีธรรม ดังนั้นแต่นั้นมาพวกเขาจึงไม่ทำสามัคคีธรรม ไม่ถวายภัตตาหาร การไม่ถวายภัตตาหารของชาวเมืองโกสัมพีได้ผล ภิกษุที่ทะเลาะวิวาทกันทั้ง 2 พวกนั้นพากันซุบซิดเพราะมีอาหารน้อย ผ่านไป 2 - 3 วันเท่านั้นก็เป็นคนตรงได้ แสดงโทษที่ล่วงเกินแก่กันและกัน ต่างรูปต่างขอขมากันแล้ว กล่าวกับ อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายว่า พวกอาตมาพร้อมเพรียงกันแล้ว ฝ่ายพวกท่านขอให้เป็นพวกอาตมาเหมือนอย่างก่อน เมื่อถูกถามว่า พวกท่านทูลขอขมาพระพุทธเจ้าแล้วหรือ ภิกษุทั้งหลายตอบว่า ยัง อุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นจึงกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นขอให้พวกท่านทูลขอขมาพระพุทธเจ้าก่อน พวกข้าพเจ้าจึงจะเป็นพวกท่านเหมือนเดิม ภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถจะไปทูลขอขมาพระพุทธเจ้าได้ เพราะติดเรื่องยังอยู่ในช่วงเข้าพรรษา จึงต้องมีความเป็นอยู่อย่างลำบากมาก เพราะไม่มีภัตตาหารฉัน

เมื่อออกพรรษาแล้วได้ทราบข่าวว่า พระพุทธเจ้าเสด็จถึงกรุงสาวัตถีแล้ว จึงพากันไปเพื่อจะกราบทูลขอมา พระพุทธเจ้า พระเจ้าโกศลทรงสดับเรื่องพวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการทะเลาะวิวาทกำลังมา จึงเข้าไปเฝ้า พระพุทธเจ้าแล้วกราบทูลว่า จะไม่ยอมให้ภิกษุเหล่านั้นเข้ามาสู่แคว้น แคว้น พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ภิกษุเหล่านั้นมีศีล แต่ไม่เชื่อคำของอาตมภาพ เพราะวิวาทกันและกันเท่านั้น บัดนี้ เธอทั้งหลายมาเพื่อขอมาอาตมภาพ ขอให้ภิกษุเหล่านั้นเข้ามาเถิด

ถึงเศรษฐีอนาถปิณฑิกะก็ทูลว่า จะไม่ยอมให้ภิกษุเหล่านั้นเข้าวัด ถูกพระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ก็ได้นิ่งอยู่ เมื่อภิกษุเหล่านั้นมาถึงกรุงสาวัตถี พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ประธานเสนาสนะ ณ ส่วนข้างหนึ่งซึ่งเป็นที่สงัดแก่พวกเธอ ภิกษุเหล่าอื่นไม่นั่ง ไม่ยืนร่วมกับภิกษุพวกนั้น

ประชาชนพากันมาทูลถามว่า พวกไหน ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการแตกร้างเหล่านั้น พระศาสดาทรงแสดงว่า พวกนั้น ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเหล่านั้นถูกพวกชนผู้มาถึงกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าขึ้นว่า นั่นคือพวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการแตกร้างเหล่านั้น จึงไม่อาจยกศีรษะขึ้นเพราะความละอายใจ พากันหมอบลงแทบบาทมูลของพระพุทธเจ้า ทูลขอมา พระพุทธเจ้าทรงสอนเหมือนข้างต้นแล้วตรัสพระคาถาสอนเพื่อให้ภิกษุเหล่านั้นตระหนักถึงพฤติกรรมที่ไม่ดีของพวกตนเอง เวลาจบคาถาภิกษุในที่ประชุมทั้งหมดได้สำเร็จจริยผลคือเป็นพระโสดาบันขึ้นไป

สรุปว่า พุทธวิธีในการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของภิกษุ 2 ฝ่าย ในเรื่องนี้ แบ่งเป็น 4 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 สงโหวาทไปสอน

ชั้นที่ 2 เสด็จไปทรงสอนเอง

ชั้นที่ 3 เสด็จหนีไปอยู่ในที่อื่น

และชั้นที่ 4 ทรงปราบพยศแล้วจึงทรงสอนอีก แล้วก็ได้ผลแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้

เหตุการณ์ที่ 2 เรื่องความทะเลาะของพระประยูรญาติของพระพุทธเจ้า โดยมีเรื่องย่อ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543, หน้า 74-88)ว่า พวกเจ้าศากยและพวกเจ้าโกลิยะให้กันแม่น้ำโรหิณีด้วยทำนบอันเดียวกัน ระหว่างนครกบิลพัสดุ์กับนครโกลิยะแล้วทำนา พอถึงเดือนเชษฐมาสคือเดือนมิถุนายน เมื่อข้าวกล้าเขียว พวกกรรมกรของชาวนครทั้ง 2 ประชุมกัน ชาวนครโกลิยะ กล่าวว่า น้ำนี้ไม่พอแบ่งปันให้ทั้ง 2 ฝ่าย พวกท่านจงให้น้ำนี้แก่พวกข้าพเจ้า พวกชาวศากยก็กล่าวว่า เมื่อพวกท่านทำฉางให้เต็มตั้งไว้ พวกข้าพเจ้าจักไม่อาจถือเอาทองมีสีสุก แก้วสีเขียว สีด้าและกะพาณะ ถือกะเช้าและกระสอบเป็นต้นเที่ยวไปที่ประตูเรือนของพวกท่าน ข้าวกล้าของพวกข้าพเจ้าก็จักสำเร็จด้วยน้ำคราวเดียวเหมือนกัน พวกท่านจงให้น้ำนี้แก่พวกข้าพเจ้า

แต่ว่าต่างฝ่ายก็ไม่ยอมให้น้ำแก่กัน และใช้วาจากระทบกระทั่งกัน

พวกกรรมกรชาวโกลิยะกล่าวว่า พวกเจ้าจงพาเด็กชาวเมืองกบิลพัสดุ์ไปเสียเถิด ชนเหล่าใดอยู่ร่วมกับพวกพี่สาวน้องสาวของตน ๆ เหมือนสุนัขบ้านและสุนัขจิ้งจอกเป็นต้น ช้าง ม้า โกล่และอาวุธของชนเหล่านั้น จักทำอะไรแก่พวกข้าพเจ้าได้

พวกกรรมกรชาวศากยกล่าวว่า บัดนี้ พวกเจ้าจงพาพวกเด็กซึ่งเรื้อนไปเสียเถิด ชนเหล่าใดไม่มีที่พึ่งไม่มีคดียุอยู่ที่ต้นกะเบา ดุจสัตว์ดิรัจฉาน ช้าง ม้า โกล่และอาวุธของชนเหล่านั้นจักทำอะไรแก่พวกข้าพเจ้าได้ ชนเหล่านั้น ๆ พากันไปบอกแก่พวกอำมาตย์ ๆ ทูลแก่ราชตระกูล

เจ้าศากยทนต์ทั้งหลาย คิดว่า พวกเราจักแสดงเรี่ยวแรงและกำลังของผู้ที่อยู่ร่วมกับพวกพี่สาวน้องสาวแล้ว
ตระเตรียมการสู้รบ เจ้าโกลิเยะก็เช่นเดียวกัน คิดว่าพวกเราจักสำแดงเรี่ยวแรงและกำลังของผู้อยู่ที่ต้นกะเบา แล้ว
ตระเตรียมการสู้

ตามพุทธกิจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ ปยุตโต), 2546, หน้า 268-269.)ซึ่งหมายถึงสิ่งที่
พระพุทธเจ้าจะต้องทำในแต่ละวัน หมายถึงในแต่ละวัน ๆ นั้นพระพุทธเจ้าทรงทำอะไรบ้าง ซึ่งมีทั้งหมด 5 กิจหลัก
คือ 1) ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑะปาตะณฺจะ เวลาค่ำเสด็จบิณฑบาต 2) สายะณฺะเห อัมมะเทศนัง เวลาเย็นทรงแสดงธรรม
3) ปโทเส ภิกขุโอรุทัง เวลาค่ำประทานโอรุทแก่เหล่าภิกษุ 4) อพฺพมรตเต เทวปัญฺหะนัง เที่ยงคืนทรงตอบปัญหา
เทวดา 5) ปัจจุสฺสเวว คะเต กาลे ภัพพาทัพเพ วิโลกนัง จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและที่ยังไม่
สามารถบรรลุธรรมอันควรจะเสด็จไปโปรดหรือไม่

วันนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยข่ายพระญาณเวลาใกล้รุ่งทอดพระเนตรเห็นหมู่พระญาติกำลัง
จะรบกัน ทรงดำริว่า เมื่อเราไม่ไป พวกญาติจักฉิบหาย จึงเสด็จเหาะไปพระองค์เดียวประทับนั่ง ชัดสมาธิใน
อากาศ ณ ท่ามกลางแม่น้ำโรหิณี พระญาติทั้งหลายเห็นพระพุทธเจ้าแล้วทั้งอาวุธ ถวายบังคม พระพุทธเจ้าตรัส
ถามพระญาติเหล่านั้นว่า พวกเจ้าทะเลาะกันเรื่องอะไร

พระญาติเหล่านั้นกราบทูลว่า ทะเลาะกันเพราะเรื่องนี้ พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า น้ำกับกษัตริย์
อะไรมีค่ามากกว่ากัน พวกพระญาติทูลว่า กษัตริย์ทั้งหลาย หาค่ามิได้

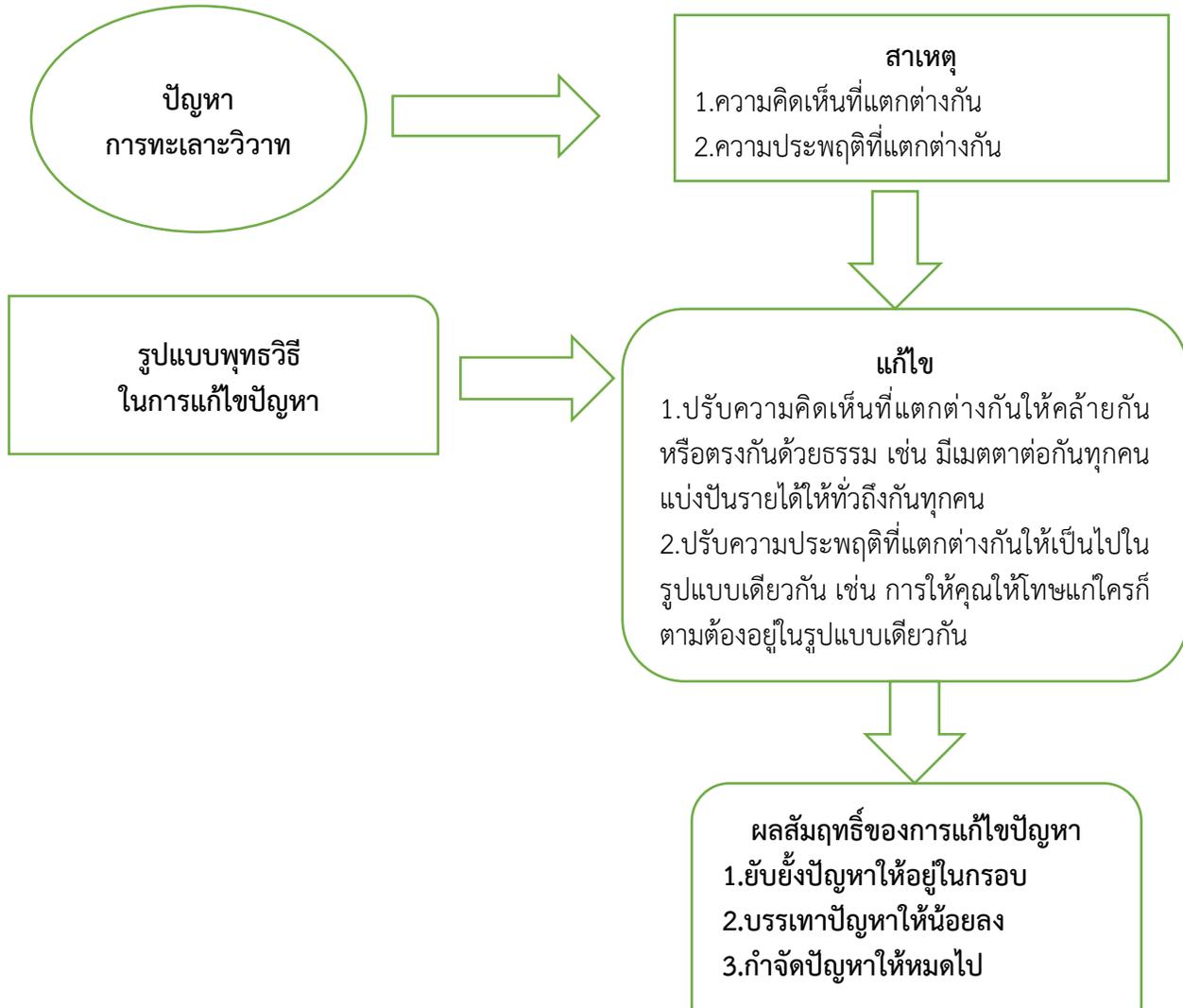
พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็การทำนุทั้งหลายจะทำกษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหายเพราะอาศัยน้ำซึ่งมีประมาณ
น้อยควรแล้วหรือ

พระญาติเหล่านั้นได้ฟังแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสเตือนพระญาติเหล่านั้น ว่า เพราะเหตุไร พวกท่านจึงกระทำ
กรรมเห็นปานนี้ เมื่อเราไม่อยู่วันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจักไหลนอง ท่านทั้งหลาย ทำกรรมไม่สมควรแล้ว ท่านทั้งหลาย
เป็นผู้มีเวร 5 อยู่ เราไม่มีเวร ท่านทั้งหลายมีความเดือดร้อนด้วยกิเลสอยู่ เราไม่มีความเดือดร้อนอยู่ ท่านทั้งหลาย
เป็นผู้มีความขวนขวายในอันแสวงหากามคุณอยู่ เราไม่มีความขวนขวายอยู่ สรุปรว่า พระพุทธเจ้าทรงสามารถห้าม
การทะเลาะของพระประยูรญาติของพระองค์ได้โดยไมยาก เพราะคนเหล่านั้นมีความเชื่อฟังและยอมรับในเหตุผล
รู้จักว่าสิ่งไหนดีกว่าสิ่งไหน

บทสรุป

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ถ้าหากผู้นำได้นำเอาพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคความทะเลาะวิวาทกันนี้มา
ประยุกต์ใช้ในสังคมไทยเราโดยที่มีคนกลางที่มีคุณสมบัติเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนทั้ง 2 ฝ่ายออกมาช่วย
ประนีประนอมไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหา และกลุ่มคนที่มีปัญหาทะเลาะวิวาทกันทั้ง 2 ฝ่ายต้องยอมรับและพร้อมจะ
ช่วยกันแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาคความทะเลาะวิวาททำคงจะไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป แต่ที่สำคัญที่สุดคือเราจะหาคน
เป็นกลางจริง ๆ แบบพระพุทธเจ้า ที่มีคุณสมบัติเป็นที่น่าเคารพน่าเชื่อถือว่าไว้วางใจได้ของทุกฝ่ายจากที่ไหนในยุค
ปัจจุบันนี้

รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท

เอกสารอ้างอิง

รัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุยะพรหม,(2561) วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2561.

มหาวิทยาลัย, (2534)มูลนิธิ. ธรรมปัทมธรรมา ฉบับภาษาไทย ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 15, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2534.

มหาวิทยาลัย(2540).ธรรมปัทมธรรมา ฉบับภาษาไทย ภาค 6, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2540.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (2542)กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับ-ลิเคชันส์ จำกัด, พ.ศ 2546.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ ปยุตฺโต),(2546), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 30, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด